

Stockholm den 22 april 2020

Till:

Utbildningsdepartementet Universitets-och högskoleenheten

Hjärnfonden har beretts tillfälle att yttra sig över Utbildningsdepartementets remiss U2020/00176/UH "Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna". Nedan följer Hjärnfondens synpunkter med fokus på de delar och förslag som rör ökad kompetens om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar i lärarutbildningarna.

Inledning

Hjärnfonden är en ideell insamlingsstiftelse utan statligt stöd, som har till uppgift att samla in och fördela pengar till forskning samt informera om hela hjärnan och alla dess sjukdomar, skador och funktionsnedsättningar. Hjärnfonden är helt beroende av gåvor och testamenten från privatpersoner och av företagssamarbeten. Hjärnfonden är en viktig finansiär av forskning inom neurovetenskapens alla delområden från grundforskning till klinisk forskning. Sedan bildandet av stiftelsen 1994 har mer än en halv miljard kronor delats ut till forskning och information om hjärnan. Allt stöd som delas ut till forskare och forskargrupper är insamlade medel. 2019 delade Hjärnfonden ut 137 miljoner kronor till hjärnforskare i Sverige.

Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) är ett av fyra fokusområden för Hjärnfonden. I begreppet NPF ryms bland annat diagnoserna ADHD (inkl. ADD) autismspektrumstörning, språk-störning och Tourettes syndrom. Ungefär 10 –

15% av befolkningen har någon form av neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. För alla dem fungerar hjärnan annorlunda – vilket leder till olika kognitiva utmaningar eftersom de bearbetar information på ett annat sätt. I skolan ställs ofta hårda krav på att anpassa sig. Barn med NPF kan därför ofta få det tufft med skolgången då de inte får sina behov bemötta.

Sammanfattning

Hjärnfonden har tidigare lyft behovet av ökad kunskap i lärarkåren och välkomnar överlag remissens förslag med syfte att stärka kunskap och kompetens rörande barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). I varje svensk skolklass finns två till tre elever med NPF. Skollagen är tydlig med att alla elever har rätt till ledning och stimulans för att nå kunskapsmålen och svensk skola lever inte upp till det idag. Ökad kunskap bland lärare och övrig personal i skolan är därför nödvändig och av stor betydelse för denna grupp och betyder att fler barn får bättre möjligheter att bemötas utifrån sina individuella behov och ges bättre chanser genom livet. Alltför länge har alltför många barn mötts av okunskap, oförstående attityd som många gånger lett till stigma. På samhällsnivå kan förslagen i förlängningen bidra till att fler barn kan nå sin fulla potential och också bidra till bättre psykisk hälsa.

Positivt

Hjärnfonden **välkomnar** följande i utredningen:

- Konstaterandet "För att bättre kunna möta behoven hos barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter föreslås förändrade krav i förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket i syfte att säkerställa studenternas kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter".
- "Kompletteringen av examensmålet placeras under "Färdighet och förmåga" då det är viktigt att de blivande förskollärarna och lärarna inte endast får en vetenskaplig grund i området, utan också de konkreta färdigheter och förmågor som krävs för den kommande

Hjärnfonden

yrkesutövningen”. Skrivningen visar på en tydlig ambition och att det inte bara handlar om teori.

- Inriktningen “Huvudprioriteringarna för regeringens politik är att höja kunskapsresultaten och öka likvärdigheten i skolan. Alla barn och elever ska ges förutsättningar att pröva och utveckla sin förmåga och sina kunskaper till sin fulla potential oberoende av till exempel sociala och ekonomiska förhållanden, ålder, kön och funktionsnedsättning”.
- Examensmålet för blivande lärare att visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov som gäller för förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket ska utvidgas för att säkerställa att detta *även inbegriper specialpedagogiska behov hos barn eller elever med neuropsykiatriska svårigheter*. Målet att förskollärare, yrkeslärare, grundlärare och ämneslärare ska visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov, *inbegripet specialpedagogiska behov hos barn med neuropsykiatriska svårigheter*,

Negativt

Hjärnfonden **avvisar** följande inslag i utredningen:

- Skrivelserna är på flera håll för svaga för att säkra att barn med NPF får det stöd de har behov för. Förslagen bör stärkas med skrivningar som innehåller “skall”, “måste” och “är” snarare än “bör” och “kan”. Exempel: “lärare bör få mer kompetens” borde stärkas med skrivningen skall och skrivningen “kan de dels behöva ha en förståelse för vad olika neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och liknande svårigheter innebär” samt “*kan* det också vara viktigt att studenterna tränas i bemötande och förhållningssätt” borde stärkas med skrivningen *är*.
- “Det åligger varje lärosäte att besluta om sina utbildningars närmare innehåll och utformning”. Risker är att det blir olika kvalitet och innehåll över landet. Ett nationellt kunskapsprogram bör tas fram i samarbete med expertis.
- “visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov, inbegripet specialpedagogiska behov hos elever med neuropsykiatriska svårigheter”. Vi anser att andra måste

specificerat för att förslagen skall få bra effekt. Elevhälsan, BUP och BUH är tex tre viktiga parter som behöver förtydligas.

Saknas

Hjärnfonden **efterlyser** följande utöver det som presenteras i utredningen:

- Elevhälsans betydelse saknas och behöver utvecklas, se ovan.
- Det borde specificeras vilka diagnoser och svårigheter som ingår i begreppet neuropsykiatriska svårigheter som utredningen använder för att undvika otydlighet.
- Krav på kompetenshöjning av rektorer och huvudmän kring NPF saknas och bör utvecklas. Rektor har en avgörande betydelse för att det finns tid, resurser och rutiner för bedömning, beslut om stöd, genomförande och uppföljning av barnens behov i skolan.
- Utredningen adresserar behovet av att samarbeta med andra. Här bör "andra" förtydligas och utvecklas. Elevhälsan, BUP och BUH nämns till exempel inte och saknas i det sammanhanget.
- Hur och vem ska säkra resurser? Det framgår inte och saknas.
- Vem ska utbilda alla dessa blivande lärare och hur säkras att det är evidensbaserad kunskap de blivande lärarna får? Hur ska förslagen bli verklighet, implementeringen gå till, följas upp och kvalitetssäkras?
- Hur ska de blivande lärarna i sin utbildning få kunskap om hur de ska agera om de ser och upptäcker ett barn som eventuellt behöver utredas. Att lärare upptäcker och kan uppmuntra till utredning kan vara första steget till hjälp för många barn. Det nämns inte och bör ingå i kraven för utbildningen av lärare på alla nivåer.
- Krav på individuella planer med anpassade insatser för alla elever med NPF eller andra svårigheter mer kontinuerligt följs upp så att de når längre i sin kunskapsutveckling. Skolan behöver försäkra sig om att de extra anpassningar och stöd som ges ger avsedd effekt annars behöver man förändra dessa.

I utredningen omnämns Barnombudsmannens rapport Respekt där det framgår att barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar önskar att vuxna i deras närhet hade en större kunskap om deras funktionsnedsättning. Av rapporten framgår också att FN:s barnrättskommitté i sina senaste rekommendationer till Sverige uttryckt en oro över att föräldrar och professionella inte är tillräckligt informerade och utbildade när det gäller dessa barns särskilda behov (Barnombudsmannen 2016).

Hjärnfonden vill avslutningsvis understryka hur viktig skolans insats kan vara för dessa barn med NPF. Höjs kompetensen bland lärare och skolläda för förstärks möjligheterna att leva upp till skollagen och FN:s barnkonvention. Genomförs utredningens förslag och förstärks i skrivningar och förtydliganden finns goda möjligheter att fler barn med NPF kan nå sin fulla potential. Det är verkligen på tiden.

Stockholm, den 22 april 2020

Anna Hemlin

Generalsekreterare

Maria Prigorowsky

Samhällschef